

Nr 194

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående vissa stödåtgärder i anledning av skadorna å 1957 års skörd; givnen Stockholms slott den 22 november 1957.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

BERTIL

Gösta Netzn

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen hemställs om godkännande av vissa av statens jordbruksnämnd efter överenskommelse mellan nämnden och jordbrukets förhandlingsdelegation framlagda förslag till stödåtgärder i anledning av skadorna å 1957 års skörd. Överenskommelsen innebär, att 40 000 000 kr. skall ställas till förfogande för bidrag till jordbrukare, som är i behov därav på grund av lidna skördeskadador. Bidragen avses skola utdelas efter individuell ansökan och prövning. Fördelningen av bidragen föreslås skola handhas på i stort sett samma sätt som fördelningen av de individuella skördeskadebidragen år 1955.

Av bidragsbeloppet avses 25 000 000 kr. skola täckas genom avräkning på det belopp av 100 000 000 kr., som enligt beslut av 1956 års riksdag skall avsättas till en jordbrukets skördeskadefond. Återstående 15 000 000 kr. skall tagas av de medel, som i samband med jordbruksregleringen influtit eller inflyter genom upptagande av införselavgifter. Hela beloppet föreslås skola förskottteras ur medel, som är anvisade på anslaget Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område.

Den i propositionen förordade överenskommelsen innebär vidare, att jordbrukare, som innehar statligt stödlån på grund av tidigare lidna skördeskadador och som även i år drabbats av skördeskadador, skall kunna erhålla ett års uppskov med amorteringarna på dessa stödlån. Sådana uppskov föreslås för jordbrukare inom vissa områden skola kunna beslutas generellt utan något särskilt ansökningsförfarande.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Regenten, Hertigen av Halland, i statsrådet å Stockholms slott den 22 november 1957.

N ä r v a r a n d e:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden NILSSON, STRÄNG, ANDERSSON, LINDELL, LANGE, LINDHOLM, KLING, SKOGLUND, EDENMAN, NETZÉN, KJELLIN, JOHANSSON.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Netzén, fråga om vissa stödåtgärder i anledning av skadorna å 1957 års skörd.

Genom beslut den 20 september 1957 uppdrog Kungl. Maj:t åt statens jordbruksnämnd att i samråd med lantbruksstyrelsen utreda omfattningen och arten av de mera väsentliga skador, som uppkommit å 1957 års skörd till följd av väderleksförhållandena, samt att till jordbruksdepartementet inkomma med resultatet av utredningen. I avbidan på resultatet av ifrågasvarande undersökning har Kungl. Maj:t på framställning av jordbruksnämnden i propositionen 184 till riksdagen framlagt förslag angående utlämnande av stödlån till jordbrukare, m. m.

I en till jordbruksdepartementet den 22 november 1957 inkommen skrivelse har *statens jordbruksnämnd* dels redovisat resultatet av omförmälda undersökning, dels framlagt förslag till vissa stödåtgärder i anledning av 1957 års skördeskador. Jordbruksnämnden anmäler, att nämnden och jordbrukets förhandlingsdelegation efter utredningsarbetets avslutande varit samlade till överläggningar för att på basis av utredningsresultatet dryfta frågan, om årets skördeskador borde föranleda framställning om ytterligare stödåtgärder utöver vad som redan beslutats eller föreslagits, samt för att diskutera eventuella åtgärders omfattning och utformning. Nämnden redogör i ett särskilt avsnitt av skrivelsen för vad som framkommit vid dessa överläggningar. Vidare tar nämnden upp till behandling spörsmålet om vissa övriga åtgärder, som står i direkt samband med frågan om ersättning till jordbruket till följd av årets skördeskador.

Jordbruksnämnden anför, att nämnden fullgjort uppdraget att utreda omfattningen och arten av 1957 års mera väsentliga skördeskador genom en serie undersökningar. Dessa bygger i tur och ordning efter redovisningen i till skrivelsen fogade bilagor på tillgänglig

nederbördsstatistik, den officiella skördestatistiken (på vilken bl. a. baserats en undersökning benämnd »bygdeundersökningen»), intervjuledes införskaffade uppgifter från ett antal jordbrukare om skördesituationen den 15 oktober 1957 samt statistik över årets leveranser av vete och råg till spannmålshandlare. Dessutom har nämnden sökt värdera skördeförlusterna dels i en »länsundersökning», dels i en jämförelse mellan den reviderade beräkningen av vissa poster i normkalkylen för 1957/58 på grundval av skörderapporterna per den 31 augusti 1957 och länsundersökningen. Slutligen har en skattning skett av skördeförlusten inom olika län vid olika självrisker.

I fråga om *nederbörden under september—oktober 1957* anför jordbruksnämnden i huvudsak följande.

De ihållande regnen tog sin början under sista veckan av augusti och sträckte sig med kortare uppehåll, åtminstone lokalt, till början av november. För att bedöma regnens omfattning och lokalisering har jordbruksnämnden bearbetat och sammanställt vissa uppgifter ur den officiella nederbördsstatistiken för september och oktober månader. Sammanställningarna visar att antalet nederbördsdagar, varmed i detta sammanhang menas dygn med en nederbörd av minst 0,1 mm, i hela riket under dessa månader uppgick till så höga tal som 19 resp. 17. Variationerna mellan olika län (länsdelar) pendlade mellan 12 och 26 i september samt mellan 9 och 25 i oktober. De högsta septembertalen gällde Uppsala och Västmanlands län samt Älvsborgs läns södra del, för vilket senare område även det största antalet regndagar under oktober registrerades. September månad tilldrar sig i detta sammanhang det större intresset med hänsyn till dess betydelse ur skördesynpunkt och dess i år betydligt större regnmängder, för riket i genomsnitt 158 procent av normal nederbördsmängd mot 102 procent för oktober. Under september föll större regnmängd än normalt i alla angivna områden utom i Kalmar läns södra del, Blekinge och Norrbottens läns övre del. Den ymnigaste nederbörden föll, förutom i de även normalt tämligen nederbördsrika Hallands och Älvsborgs län, i Västmanlands, Örebro, Uppsala, Gävleborgs, Kopparbergs och Värmlands län. I stort sett samma områden, särskilt Västmanlands, Uppsala och Gävleborgs län, svarade även för de största procentuella överskotten i jämförelse med normal nederbörd. Under oktober månad föll den största regnmängden, både absolut och relativt, i Hallands län och Älvsborgs läns södra del. Av positiv betydelse för skörderesultatet var, att uppehållsväder rådde under tiden den 8—14 oktober inom praktiskt taget hela södra och mellersta Sverige, med undantag endast för en dag i den tidigare jämförelsevis skonade sydöstra delen av Götaland och vissa andra delar av södra Sverige. Sammanfattningsvis kännetecknas situationen framför allt av att den nedgång i regnmängden, jämfört med augusti månad, som september normalt uppvisar, innan de egentliga höstregnen brukar sätta in, i år förbytts i sin motsats. Härigenom har uppstått en sammanhängande nederbördsperiod utan motstycke sedan år 1923.

I anslutning till denna redogörelse framhåller jordbruksnämnden, att tillgängliga statistiska data om nederbörden utan jämförelse med andra uppgifter om väderleken icke kan ge annat än en viss vägledning vid lokaliseringen av de mest skördeskadade områdena. För en mera ingående analys skulle framför allt erfordras material, som för olika områden anger, i vilken utsträckning sammanhängande, bärgningshinderande regnperioder förekom-

mit. Då sådan statistik icke föreligger, bör den redovisade nederbördsstatistiken enligt nämndens mening dock kunna ge en ungefärlig bild av läget och tjäna som bakgrund till de i det följande redovisade undersökningarna om skördeutfallet.

Beträffande beräkningarna av *det kvantitativa utfallet av 1957 års skörd*, vilka bygger på årsväxt- och skörderapporterna per den 15 oktober, anför jordbruksnämnden bl. a. följande.

Oktober månads skördebedömning ute i socknarna har i år på många håll varit särskilt svår att utföra till följd av ovissheten om grödornas tillstånd och om möjligheten att överhuvudtaget kunna skörda och i användbart tillstånd bärga grödan. Till ledning för den lokala uppskattningen utfärdade statistiska centralbyrån därför vissa anvisningar, av vilka framgick, att hänsyn endast skulle tagas till *kvantitativa* förändringar av grödorna. Vidare betonades att arealer, som bedömdes komma att förbli oskördade och för vilka hektaravkastningen därför skulle sättas till värdet 0, skulle vägas samman med arealer, från vilka användbar avkastning väntades.

Skörden av brödsäd beräknades vid oktober månads mitt uppgå till omkring 980 000 ton eller 7 procent mindre än genomsnittet för 1950/54. Nedgången föranledes för höstvetete av lägre hektaravkastning men för vårvetete och höstråg nästan helt av minskad areal. Fodersädskvantiteten i år uppskattas till 1 980 000 ton eller till nära 160 000 ton mer än skörden i genomsnitt 1950/54. Denna uppgång hänför sig till arealökning för korn och havre, medan såväl dessa växtslag som blandsäden i år synes lämna mindre utbyte per arealenhet. Uppskattningen i fråga om vallhö, potatis och kokärter tyder på minskat utbyte per arealenhet och totalt. Däremot torde sockerbeter, oljeväxter och ängshö ge ökad avkastning såväl totalt som per hektar. För foderrotfrukter slutligen synes hektarskörden i förhållande till medelskörden 1950/54 komma att öka men totalskörden till följd av arealnedgång att minska.

Skillnaden mellan de i augusti 1957 beräknade skördekvantiteterna och skördeutfallet enligt årets oktoberberäkningar utgör i stort sett ett mått på de kvantitativa verkningarna av de ihållande regnen. Denna skillnad visar, att en skördeminskning synes ha inträtt för alla växtslag utom sockerbeter. För brödsäd uppskattas nedgången under september och förra hälften av oktober till 150 000 ton eller 13 procent, för fodersäd till 370 000 ton eller 16 procent och för potatis till 210 000 ton eller 12 procent. Då en nedgång (på nära 3 procent) beräknats även för den redan avslutade skörden av vallhö, vari inräknats den av regnen gynnade återväxten efter slättern, torde det kunna antagas, att även övriga beräkningar i någon mån påverkats av den kvalitativa försämringen.

Om man önskar bedöma årets skörd i relation till en för året beräknad normalskörd, bör jämförelse göras med hektaravkastningen enligt värkalkylen 1957. En sådan jämförelse visar en obetydlig förbättring för vallhö och foderrotfrukter samt en tämligen stor förbättring för sockerbeter ävensom för flertalet oljeväxter. Samtliga övriga växtslag beräknas i år lämna en icke obetydligt lägre avkastning per hektar än normalt.

En av jordbruksnämnden gjord sammanställning av *skördeomdömena för olika län* visar förekomsten av stora lokala olikheter i skördeutfallet. Medan flertalet växtslag i Malmöhus län bedömes ge större skörd än medelskörd (3,0), når ingen av grödorna i Kopparbergs län upp till detta tal och flertalet icke ens till omdömet 2,0. Låga tal i övrigt visar särskilt Västmanlands och

Uppsala län. Med undantag endast för oljelin redovisas genomgående lägre tal för Svealand än för Götaland. Skördeomdömena för Norrland omväxlande över- och understiger talen för Svealand men ligger i genomsnitt något högre än dessa.

Jordbruksnämnden redovisar därefter en av nämnden under medverkan av statistiska centralbyrån verkställd undersökning av *det relativa skördeutfallet inom mindre områden (»bygdeundersökningen»)*. Beträffande uppläggningsen av denna undersökning anför nämnden i huvudsak följande.

För att lokalisera de ur skördesynpunkt särskilt svårt drabbade områdena har jordbruksnämnden funnit det nödvändigt att undersöka skördeutfallet inom mindre enheter än län. Då skörderapporterna avser hushållningssgillen, vilka i regel sammanfaller med de minsta administrativa enheterna, församlingarna, har det ansetts lämpligt att bygga en undersökning på dessa rapporter. I samråd med statistiska centralbyrån och jordbrukets utredningsinstitut har nämnden planlagt en undersökning för att fastställa avvikelserna i hektaravkastningen inom varje församling av brödsäds- och fodersädsgrödorna enligt årsväxt- och skörderapporterna per den 15 oktober 1957 från »normal hektarskörd». Enär normalutbytet per hektar församlingsvis för de olika växtslagen kan fastställas endast efter tidsödande räkneoperationer och sådana icke kunnat utföras inom den tid, som stått till förfogande, har som approximation godtagits det ovägd medeltalet av hektarskörden enligt årsväxt- och skörderapporterna för den 15 oktober åren 1952, 1953, 1954 och 1956. Under medverkan av statistiska centralbyrån har såväl dessa medeltal som den s. k. skördeprocenten för höstvetete, vårvete, höstråg, korn, havre och blandsäd uträknats. Som skördeprocent för visst växtslag har då betecknats förhållandet, uttryckt i procent, mellan den aktuella hektaravkastningen och den på angivet sätt uträknade »normala» hektarskörden. Även vallhö ingår i beräkningarna. För detta växtslag har emellertid skördeprocenten uttryckts genom relationen mellan skördeomdömet den 31 augusti 1957 och uttrycket för medelskörd (3,0). Denna särskilda anordning i fråga om vallhö tillät en förenkling av det omfattande arbetet, som därtill kunde påbörjas redan innan skörderapporterna för den 15 oktober började inflyta.

För att bättre kunna analysera årets skörderesultat har jordbruksnämnden för varje församling med hjälp av senast tillgängliga arealer (från 1951 års jordbruksräkning) vägt samman skördeprocenten för höstvetete, vårvete och höstråg till en gemensam skördeprocent för brödsäd och på analogt sätt räknat fram en gemensam skördeprocent för fodersäd. Dessutom har nämnden vägt fram ett sammanfattande mått för brödsäd, fodersäd och vallhö (inklusive bete) genom omräkning av hela skörden av dessa växtslag, såväl för år 1957 som för basperioden, till foderenheter. Alla angivna tal, för enskilda växtslag såväl som för olika grupper av grödor, har slutligen vägts samman till skördeprocent för naturliga jordbruksområden, län och hela riket. Vid denna sammanvägning har 1957 års arealfördelning kommit till användning. Den på angivet sätt företagna utredningen benämnes i fortsättningen »bygdeundersökningen».

I en till jordbruksnämndens skrivelse fogad tabell, vilken som *bilaga 1* torde få fogas till detta protokoll, återges skördeprocenten för samtliga växtslag länsvis och för hela riket. Av tabellen framgår bl. a. att — i regel — skördeprocenten för brödsäd och fodersäd understiger men för vallhö överstiger normaltalet 100. De lägsta talen i fråga om såväl brödsäd som fodersäd

representeras av Uppsala, Västmanlands och Kopparbergs län. Även den totala skördeprocenten når sina lägsta värden i dessa 3 län. Då skördeprocenten uttryckes med talet 74 för Västmanlands län, 75 för Uppsala län och 82 för Kopparbergs län, innebär detta en skördeminskning för dessa län i förhållande till normalskörd med resp. 26, 25 och 18 procent.

Ej heller i flertalet övriga län når årets genomsnittliga skördenivå upp till den normala, ehuru underskotten i regel uppgår till mindre än 10 procent. Icke obetydligt övernormal skörd kännetecknar Malmöhus och Gotlands län samt enligt tabellen även de 3 nordligaste länen. För de senare är den redovisade skördeprocenten dock ostridigt för hög, enär den vid beräkningarna använda basperioden genomsnittligt för dessa län representerar en lägre skördenivå än normalt. Rikssiffran uppgår för brödsäd till 88 procent, för fodersäd till 89 procent och totalt, d. v. s. för brödsäd, fodersäd och vallhö, till 95 procent.

För att utröna skördeutfallets växlingar inom länen har jordbruksnämnden upprättat en fördelningstabell, i vilken församlingarna länsvis grupperats efter skördeprocenten för brödsäd och fodersäd samt den totala skördeprocenten i intervall, omfattande 5 enheter. Även denna tabell visar, att Uppsala, Västmanlands och Kopparbergs län intager en särskilt ogynnsam ställning. Av sammanlagt 30 församlingar i hela riket med en total skördeprocent understigande 60, är icke färre än 26 belägna inom Uppsala och Västmanlands län. Antalet församlingar i riket med mindre än 80 i skördeprocent, sammanlagt 227, utgöres till nära hälften av församlingar i dessa båda län och Kopparbergs län, ehuru totalantalet församlingar inom dessa områden är jämförelsevis litet. Några större sammanhängande områden med lägre skördeprocent än 80 finnes icke utöver de nu nämnda. Sammanlagt har den totala skördeprocenten kunnat räknas fram för 2 301 församlingar, av vilka 395 (17 procent) äger en skördeprocent under 85 och 1 352 (59 procent) en skördeprocent under 100.

Jordbruksnämnden övergår härefter till att behandla frågan om *brödsäds- och fodersädsskördens kvalitet* samt anför, att de hittills lämnade redogörelserna helt tagit sikte på att kvantitativt ange skördeutfallet och dess förändring till följd av väderleksförhållandena. Att statistiskt fastställa de kvalitetsmässiga ändringarna är emellertid betydligt svårare. Efter gemensam planläggning med statistiska centralbyrån, lantbruksstyrelsen och jordbrukets utredningsinstitut har jordbruksnämnden genomfört en undersökning om skördesituationen i mitten av oktober med syfte att belysa, i vilken utsträckning skörden antingen icke kunnat bärgas eller utsatts för större kvalitetsskador. För undersökningen har gjorts upp ett frågeformulär, som tillställts ett urval av jordbrukare. Beträffande undersökningens uppläggning m. m. anför nämnden följande.

Vid bestämmandet av urvalet har medverkan erhållits av statistiska centralbyrån, som därvid tagit ut var tionde jordbrukare i det vid arealinventeringarna under de senaste åren använda urvalet. Det sålunda erhållna nya urvalet omfattade ursprungligen 2 705 jordbrukare, av vilka dock endast 2 559 under året odlade brödsäd och fodersäd. Samtidigt som frågeformu-

läret utsändes till dessa 2 559 jordbrukare för att preliminärt fyllas i, tillställdes hushållningssällskapen ett antal formulär med anmodan att genom besök hos eller telefonsamtal med var och en av de i undersökningen ingående jordbrukarna införskaffa svar på formulärets frågor. Denna medverkan från hushållningssällskapens sida ansågs nödvändig, för att snabba och objektiva resultat av undersökningen skulle kunna erhållas. Med anledning av den använda metodiken har undersökningen benämnts »intervjuundersökningen».

Sedan materialet i ifyllt skick kommit jordbruksnämnden tillhanda och erforderliga kompletteringar vidtagits, visade det sig att användbara uppgifter förelåg från 2 556 jordbrukare. Bortfallet, som således endast utgjorde 3 personer eller 0,1 procent av samtliga tillfrågade, måste betraktas som rekordartat lågt. Materialet har efter granskning på sedvanligt sätt uppräknats till totalsiffror för län och hela riket.

Resultaten av intervjuundersökningen har av jordbruksnämnden redovisats länsvis i särskilda tabeller, till vilka nämnden fogat följande kommentarer.

Vad först angår frågan i vilken omfattning skörden ännu stod ute, har undersökningen visat, att nära 30 000 ha brödsäd, motsvarande 7 procent av hela brödsädsarealen, ännu i mitten av oktober icke hade skördats. Av denna areal bedömdes omkring 13 000 ha icke kunna skördas ens om goda skördebetingelser skulle råda efter tidpunkten för uppgifternas avlämnande. Arealen av icke bärgningsbar brödsäd fördelade sig med omkring 6 000 ha på höstvetete (3 procent av hela arealen höstvetete), 3 000 ha på vårvete (2 procent) och 4 000 ha på råg (3 procent). De länsvis största arealerna av brödsäd, som icke väntades kunna bli skördade, faller inom Stockholms, Uppsala, Gävleborgs, Västmanlands, Värmlands och Kopparbergs län med inemot 10 000 ha av dylik brödsäd. Inom de 5 förstnämnda länen uppgick den ifrågavarande arealen till 8 å 10 procent av hela brödsädsarealen och inom Kopparbergs län till en så hög andel som 21 procent. Även inom Älvsborgs läns norra del samt Göteborgs och Bohus län förelåg relativt sett tämligen betydande arealer av icke bärgningsbar brödsäd (5 resp. 3 procent).

Motsvarande uppgifter om fodersäden visar, att av de 156 000 ha (14 procent), där säden ännu vid mitten av oktober månad stod på rot, omkring 63 000 ha (6 procent) icke torde komma att skördas. Sistnämnda areal fördelas med 17 000 ha på korn (6 procent av hela kornarealen), 31 000 ha på havre (6 procent) och 15 000 ha på blandsäd (5 procent). Samma 5 län, som i absoluta och relativa tal visar de största totalskadorna på brödsäd, har även drabbats av de svåraste skadorna på fodersäd med förluster på mellan 10 och 19 procent. Bland övriga län med stora oskördade arealer märkes Skaraborgs samt Göteborgs och Bohus län.

Såsom tidigare nämnts har intervjuundersökningen även syftat till att ge vissa upplysningar om den bärgade skördens kvalitet. I fråga om brödsäden har fördenskull undersökts, hur stora kvantiteter som sålts såsom kvarnvara, utsäde, stödköpt fodervara och foder i övrigt. För att belysa värdet av dessa uppgifter har även efterfrågats storleken av den bärgade skörden av såväl kvarnduglig som icke kvarnduglig vara samt de kvantiteter därav,

som tröskats. För fodersädens vidkommande skulle uppges, om den bärgade skörden varit oskadad, mindre skadad, mycket skadad eller totalskadad.

Undersökningen om de försålda brödsädskvantiteternas storlek och deras fördelning på kvarngill resp. icke kvarngill vara ger vid handen, att 23 procent av de vid mitten av oktober gjorda försäljningarna skett i form av stödköp och att ytterligare 3 procent sålts som foder i övrigt. Jordbruksnämnden påpekar emellertid, att dessa tal icke baserar sig på hela skörden. Av denna uppges 83 procent vara tröskad och av den färdigtröskade spannmålen har i sin tur 70 procent försålts. De försålda kvantiteterna utgjorde således 58 procent av totalskörden. De största skadorna vad brödsäden beträffar har enligt undersökningen drabbat vårvetet, som till 28 procent försålts som stödköpt fodervara och till 2 procent som övrigt foder. För höstvetet är motsvarande tal 23 procent och 2 procent samt för rågen 19 procent och 4 procent.

På grund av att ett jämförelsevis stort antal av de i undersökningen ingående jordbrukarna icke haft försäljningar att redovisa, grundar sig enligt jordbruksnämndens mening i flera fall de för länen sammanräknade uppgifterna på ett för litet material för att medge säkra slutsatser om olikheter dem emellan i vad avser kvalitetsskador på brödsäden.

De sammanställda uppgifterna om förekomsten av skador på den bärgade fodersäden visar, att endast 17 procent av hela arealen anses vara helt oskadad, medan smärre skador drabbat 47 procent och svårare skador 35 procent av totalarealen. På 1 procent av den skördade arealen uppges fodersäden ha varit totalskadad. I dessa avseenden föreligger avsevärda olikheter mellan länen. Å ena sidan redovisas arealen av den bärgade fodersäden till omkring eller över 90 procent vara oskadad eller endast obetydligt skadad inom Jönköpings, Gotlands, Malmöhus och Jämtlands län. Å andra sidan uppges över halva arealen ha blivit mycket eller fullständigt skadad inom Stockholms, Uppsala, Västmanlands, Göteborgs och Bohus län samt i Älvsborgs läns norra del. I sistnämnda område redovisas svårare skador för nära 3/4 av hela arealen bärgad fodersäd.

Genom summering av de såsom totalskadade betecknade arealer, där fodersäden bärgats, och de i det föregående nämnda arealer, där bärgning icke väntas kunna komma i fråga, erhålles en uppfattning om de totala, med fodersäd besådda arealer, som ej torde lämna något som helst utbyte. Dessa arealer uppgår för hela landet till nära 72 000 ha, motsvarande 6 procent av hela fodersädsarealen. Mer än 10 procent totalskadade arealer redovisas för Stockholms, Uppsala, Västmanlands, Gävleborgs, Kopparbergs, Värmlands samt Göteborgs och Bohus län. Totalskador har på stora arealer, räknat i absoluta tal, även förekommit i Skaraborgs och Östergötlands län.

I fråga om *årrets leveranser av vete och råg* upplyser jordbruksnämnden, att Svensk spannmålshandel, ekonomisk förening, från spannmålshandlare inhämtat uppgifter om fördelning av odlarnas leveranser av 1957 års skörd av brödsäd på leveransgill och icke leveransgill vara. Uppgifterna avser 2 perioder dels under tiden t. o. m. den 30 september 1957, dels under perioden

1—15 oktober 1957. Uppgifterna för den första perioden visar, att för hela riket andelen leveransgillt höstvetete uppgick till 87 procent, andelen vårvetete till 90 procent och andelen råg till 87 procent. Under den andra perioden redovisas en väsentligt mindre andel leveransgill brödsäd än under den första. Sålunda uppgår andelen leveransgillt höstvetete endast till 47 procent, vårvetete till 39 procent och råg till 31 procent.

För de sammanlagda leveranserna under de båda perioderna, vilka av jordbruksnämnden sammanställts i en särskild tabell, vilken såsom *bilaga 2* torde få fogas till detta protokoll, redovisas för höstvetete 81, för vårvetete 78 och för råg 86 procent leveransgill vara. När det gäller de olika länen lägger man märke till att de län, där man genom andra undersökningar har kunnat konstatera de största skördeskadorna, redovisar den minsta andelen leveransgill brödsäd. Till dessa områden hör Uppsala, Kronobergs, Värmlands och Västmanlands län.

Jordbruksnämnden upplyser vidare, att föreningen Svensk spannmåls-handel på grundval av omfördämda uppgifter om brödsädsleveranserna gjort en uppskattning av de totala leveranserna av brödsäd av 1957 års skörd, fördelade på leveransgill resp. icke leveransgill vara. Uppskattningen är gjord under förutsättning att andelen leveransgill brödsäd för de icke levererade kvantiteterna är lika stor som för de leveranser, som verkställdes under första hälften av oktober. Med dessa utgångspunkter uppskattas saluöverskottet av 1957 års brödsäds-skörd till 348 000 ton höstvetete, 249 000 ton vårvetete och 175 000 ton råg eller sammanlagt 772 000 ton. Härav uppskattas resp. 255 000, 148 000 och 141 000 ton eller sammanlagt 544 000 ton bli leveransgill vara.

I syfte att erhålla dels en kontroll av bygdeundersökningens med nödvändighet tämligen approximativa resultat, dels ett *värdemässigt mått på skördeskadornas omfattning inom olika län* har jordbruksnämnden utfört en s. k. »*länsundersökning*». Beträffande de därvid använda beräkningsmetoderna anför nämnden i huvudsak följande.

Värdet av samtliga grödor, vilka ingår i de sedvanliga skördeuppskattningarna, med undantag för vårråg, foderrotfrukter, hö från naturlig äng och oljelin, har beräknats dels för »normalskörd», dels för 1957 års skörd enligt skördeuppskattningen per den 15 oktober. Förutom de i bygdeundersökningen ingående växtslagen har man sålunda i länsundersökningen medtagit även potatis, oljevaxter (utom oljelin), sockerbetor, kokärter, foderärter och vicker.

Med »normalskörd» avses i undersökningen en på följande sätt framräknad totalskörd. Hektaravkastningen för normalskörderna av de olika grödorna har beräknats som ett vägt medeltal av hektarskörderna för åren 1952, 1953, 1954 och 1956 inom de olika länen (samma skördeår som man utgått från i bygdeundersökningen). Dessa »normala» medelhektarskördar har multiplicerats med arealerna enligt arealinventeringen per den 3 juni 1957. Avkastningen av betet har räknats på särskilt sätt. Sålunda har den del av vallarna, som uteslutande användes till bete eller grönfoder, antagits lämna lika stor avkastning i foderenheter som den, varifrån tagits hö, med tillägg av 1/3. Hektaravkastningen för hö från odlad jord har sålunda höjts med 1/3 med hänsyn till återväxten. Som areal vid framräkning av betet

har använts den sammanlagda arealen för vall till grönfoder och bete, permanent betesvall och kultiverad betesmark (de båda sistnämnda enligt 1951 års jordbruksräkning).

Vid värderingen av skörden har följande tillvägagångssätt tillämpats. »Normalskörden» för brödsäd har värderats i de genomsnittliga priser för kvarnduglig brödspannmål, som har kunnat erhållas från kvarnarna. Prisuppgifterna avser september månad 1957. Med ledning av dessa prisuppgifter och med hänsyn tagen till avdrag för handelsmarginaler och frakter har ett genomsnittspris för hela året beräknats. Vid värdering av 1957 års skörd har beaktats, att en mycket stor del av leveranserna utgjorts av icke leveransgill vara. Sålunda har vid värdering av 1957 års brödsädsskörd använts ett vägt pris mellan å ena sidan kvarnpriser och å andra sidan det s. k. stödköpspriset. Vid sammanvägningen av dessa priser har de tidigare omtalade procenttalen för andelen leveransgill resp. icke leveransgill brödspannmål inom de olika länen kommit till användning. Dessutom har utnyttjats uppgifter enligt bygdeundersökningen om de tröskade kvantiteterna brödsäd. Vid beräkning av vikterna har antagits, att den fram till den 15 oktober tröskade brödspannmålen var av sådan beskaffenhet, att andelen icke leveransgill brödsäd var densamma, som enligt rapporter från spannmålshandlare kunnat framräknas från statistiken över leveranserna fram t. o. m. den 15 oktober. För de fram till den 15 oktober icke tröskade kvantiteterna brödspannmål har antagits, att dessa uteslutande utgöres av icke leveransgill vara. Det använda förfaringssättet, vilket har varit det bästa, som stått till buds, inrymmer självfallet grova approximationer, där systematiska fel i olika riktning uppträder. Sannolikt medför beräkningssättet en överskattning av skadornas omfattning i de län, där en relativt stor del av brödspannmålen icke var tröskad den 15 oktober (d. v. s. i de av skörde-skador hårdast drabbade länen) och en underskattning av skadornas omfattning i de län, där en relativt liten del av brödspannmålen var otröskad. Vid värdering av skörden av f o d e r s ä d, d. v. s. korn, havre och blandsäd, har dessa grödor omräknats till foderenheter, varvid 1 foderenhet ansetts motsvara 1 kg korn, 1,2 kg havre och 1,1 kg blandsäd. Värderingen har skett med användning av ett pris av 30 öre per foderenhet. Under rubriken »ö v r i g t f o d e r» har redovisats potatis, hö, bete, foderärter och vicker. Dessa grödor har omräknats till foderenheter, varvid 1 foderenhet motsvaras av 4 kg potatis, 2,2 kg hö från odlad jord, 2,2 kg av betesavkastning och 1 kg foderärter och vicker. Vid värderingen har här, liksom i fråga om fodersäd, använts ett pris av 30 öre per foderenhet. Potatisen har här för enkelhetens skull betraktats som en fodervara, trots att en betydande del av skörden avsättes till ett högre pris än fodervärdet. Underskattningen av värdet gäller emellertid såväl för 1957 års skörd som »normalskörden» och saknar därför nämnvärd betydelse i detta sammanhang. O l j e v ä x t e r, s o c k e r b e t o r och kokärter har värderats i gängse priser för 1957 års skörd.

Huvudresultatet av länsundersökningen har av jordbruksnämnden sammanfattats i en tabell, vilken som *bilaga 3* torde få fogas till detta protokoll. Nämnden framhåller, att vad först angår »skördeprocenten» i kolumn 16 i tabellen det kan vara av intresse att jämföra resultaten med motsvarande resultat ur bygdeundersökningen, när dessa senare sammanfattas till läns-siffror. En dylik jämförelse har nämnden gjort i en särskild tabell, vilken som *bilaga 4* torde få fogas till detta protokoll. Nämnden erinrar om att länsundersökningen omfattar praktiskt taget alla förekommande grödor,

medan bygdeundersökningen baserats på skörden av brödsäd, fodersäd, hö och bete. Även i övrigt föreligger skiljaktigheter, som gör, att resultaten icke är fullt jämförbara. Sålunda sker värderingen i länsundersökningen i miljoner kronor och i bygdeundersökningen i foderenheter. Vidare har man i den förra undersökningen utgått från 1957 års arealfördelning, medan man i den senare har varit nödsakad att utgå från arealerna enligt 1951 års jordbruksräkning. Dessutom har man, som förut nämnts, i bygdeundersökningen i fråga om årets höskörd utgått från skördeomdömena per den 31 augusti, medan man i länsundersökningen utgått från skörden per hektar enligt rapporterna per den 15 oktober. Sistnämnda omständighet har särskilt i några län givit ganska stora utslag, vilket sammanhänger med att variationerna i skördeomdömena icke helt svarar mot variationerna i hektarskördarna samt att uppskattningen av de förra skett med användning av material från en tidigare tidpunkt än de senare. Använder man samma metodik för beräkning av höskörden i bygdeundersökningen länsvis som i länsundersökningen (vilket icke har varit möjligt för varje församling) i de län, där skillnaden mellan de båda undersökningsresultaten är störst, nämligen i Jönköpings, Värmlands och Gävleborgs län, reduceras skillnaderna högst väsentligt. Kopparbergs län visar också en ganska stor differens i undersökningsresultatet. Detta sammanhänger bl. a. med att arealfördelningen i detta län har undergått mycket stora förskjutningar sedan år 1951. I övriga län är överensstämmelsen tämligen god. För båda undersökningarna gäller emellertid, anför nämnden, att skördeprocenten inom större delen av Norrland ger en alltför gynnsam bild av årets skördeutfall i förhållande till en normalskörd. Detta sammanhänger med att den allmänna skördesiffran i norra Sverige under jämförelseperioden, omfattande åren 1952, 1953, 1954 och 1956, genomsnittligt låg icke oväsentligt under normalvärdet 3. Skörden i dessa delar av landet uppgick med andra ord genomsnittligt icke till en normalskörd. Motsatsen har varit fallet inom stora delar av landet i övrigt, icke minst inom de län, som nu hårdast drabbats av skördeskador. Sagda förhållande medför, att de aktuella skördeförlusterna i viss mån överskattats. Å andra sidan har man i de gjorda undersökningarna icke kunnat beakta andra kvalitativa försämringar av skörden än sådana, som berört brödsäden, och icke heller till kostnader i övrigt, som åsamkats jordbruket till följd av den otjänliga väderleken.

Utöver de nu redovisade jämförelserna med »normalsköörden» har jordbruksnämnden jämfört skördeutfallet per den 31 augusti och per den 15 oktober med tillämpning av samma uppskattningsförfarande som i länsundersökningen. Denna jämförelse ger vid handen, att skördeförlusterna efter den 31 augusti kan uppskattas till inemot 200 000 000 kr. I detta sammanhang erinrar nämnden om att kalkylsakkunniga i en promemoria den 10 oktober 1957 i en begränsad totalkalkyl (som endast omfattade jordbrukets inkomstsida) beräknade ett överskott av 200 000 000 kr. Denna kalkyl baserades på de förhållandevis goda rapporterna om skördeutfallet per den 31 augusti. Den ogynnsamma väderleken sedan dess har sålunda medfört,

att sagda överskott praktiskt taget helt försvunnit. Vidare bör enligt nämnden uppmärksammas, att kostnaderna för köpfoder under 1957/58 torde bli väsentligt större än man tidigare räknat med. Ökningen av denna kostnads-post väntas dock icke tillnärmelsevis uppgå till marginalbeloppet enligt 4-procentregeln.

Enligt bilaga 3 har den totala skördeförlusten beräknats till omkring 124 000 000 kr. Inom en del områden, framförallt i Malmöhus län, har emellertid skörden blivit större än normalt, vilket bidrar till att hålla totalsiffran för skadorna nere. Om man gör en summering för de län, som över huvud taget visar skördeförlost, uppgår det totala beloppet, som framgår av en av jordbruksnämnden sammanställd tabell, vilken som *bilaga 5* torde få fogas till detta protokoll, till omkring 160 000 000 kr. Sagda bilaga ger vidare, snarast i form av räkneexempel, en uppskattning av skördeförlosterna, sedan en »självrisk» med 15 resp. 20 procent frånräknats. Beräkningarna vid exempelvis 15 procent självrisk har enligt nämnden tillgått så, att man först frånräknat skadorna i de församlingar, som har en lägre skördeskada än 15 procent (inom vissa län motverkas denna reduktion av att tillägg får göras för de församlingar, som har större än normal skörd; förhållandet är analogt med den nyss angivna ökningen av totalsiffran från 124 000 000 till 160 000 000 kr.). Nettoförlost har därefter reducerats med 15 procent av normalskörden för de församlingar, som har större skördeförlost än 15 procent.

Jordbruksnämnden tillägger slutligen att totalbeloppet 160 000 000 kr., som framkommit genom att man frånräknar de län, vilka erhållit högre skörd än normalt, stiger i viss mån, om man även skulle frånräkna de församlingar inom de skördeskadade länen, som erhållit en bättre skörd än normalt. Ytterligare någon ökning av beloppet skulle givetvis uppkomma, om man likaledes i de skadade församlingarna räknade bort de brukningsenheter, som erhållit mer än normal skörd.

Sammanfattningsvis framhåller jordbruksnämnden, att det i det föregående redovisade undersökningsmaterialet bildat underlag för en bedömning av skördeskadornas omfattning. Vid de överläggningar, som ägt rum mellan nämnden och jordbrukets förhandlingsdelegation, har någon erinran mot materialet i och för sig ej framställts utan man har från jordbrukets sida förklarat sig kunna vitsorda, att detsamma ger en så pass tillförlitlig bild av skadorna som det under rådande förhållanden varit möjligt att åstadkomma. Man har i anslutning härtill mellan nämnden och förhandlingsdelegationen enats om att på basis av det föreliggande materialet skördeminskningen innevarande höst i de av skadorna drabbade områdena får anses vara av storleksordningen 160 000 000 kr. jämfört med utbytet av en skörd av den storlek, som i genomsnitt erhållits under senare år. Beträffande denna siffra understryker nämnden, att den ger ett uttryck för de kvantitetsförändringar, som inträffat beträffande totalskörden, och vidare i görlig mån för kvalitetsskador i fråga om brödsäd. Däremot ger den ej något

uttryck för de kvalitetsskador, som inträffat i fråga om andra växtslag, främst fodersäd, eftersom det ej varit möjligt att få något säkert mått å dessa. Nämnden understryker vidare, att den anförda siffran ej inrymmer de kostnader, som jordbruket fått vidkännas till följd av regnen, exempelvis i form av ökade bärgnings- eller torkningskostnader, och ej heller ger något uttryck för den inkomstminskning, som jordbruket torde komma att få vidkännas nästa år till följd av de otjänliga väderleksförhållandena innevarande höst, exempelvis på grund av minskad sådd av höstsäd eller på grund av skador på vallinsådden. Vid bedömningen av det föreliggande stödbehovet måste emellertid enligt nämndens mening självfallet hänsyn tagas även till nu nämnda faktorer.

Jordbruksnämnden erinrar härefter om de för år 1957 godtagna anordningarna för reglering av inkomstbortfall på grund av felslagen skörd, omräkningen av jordbrukskalkylen per den 31 augusti 1957 samt hittills vidtagna stödåtgärder i anledning av skördeskadorna. I förstnämnda hänseende anför nämnden följande.

I årets statsverksproposition (IX ht s. 308) anförde chefen för jordbruksdepartementet, att skördeskadeutredningen icke sett sig i stånd att avge något definitivt förslag i fråga om ett dylikt skydd å sådan tid, att proposition i ämnet kunde framläggas för 1957 års riksdag. Detta innebar, att en skördeskadeförsäkring eller liknande anordning kunde väntas tråda i kraft tidigast fr. o. m. produktionsåret 1958/59. Den av 1956 års riksdag i princip beslutade grundfonden i ett planerat system för reglering av skördeskador kunde därför icke ge jordbrukarna skydd mot en missväxt år 1957. Vid sådant förhållande fann departementschefen sig — för att jordbrukarna icke skulle stå helt utan skydd för förluster genom skördeskador å nämnda års skörd — böra föreslå, att det för 1956 års skörd av riksdagen godtagna systemet för reglering av skördeskador skulle förlängas att gälla även för 1957 års skörd. Detta innebar, att den s. k. 4-procentregeln skulle i modifierad form tillämpas även i fråga om 1957 års skörd på så sätt att, därest kompensation för ett produktionsbortfall utöver 4 procent icke kunde uppnås genom prishöjningar över de i det nya prisregleringssystemet godkända mittpriserna, statsmakterna skulle lämna kontant ersättning för felande belopp, dock högst 50 000 000 kr. Skulle större kontant kompensation erfordras, borde frågan härom bli prövad av Kungl. Maj:t och riksdagen i särskild ordning. Med hänsyn till det nya prisregleringssystemets uppbyggnad borde 4-procentregeln icke tillämpas i händelse av god skörd. Jordbruksnämnden borde i enlighet med förfarandet år 1956 låta upprätta en begränsad normkalkyl för produktionsåret 1957/58. Bedömningen av skördeutfallet borde vidare äga rum med ledning av en skörderapport per den 31 augusti 1957.

Jordbruksnämnden erinrar vidare, att nämnden redan tidigare i skrivelse till Kungl. Maj:t den 23 september 1957 omnämnt, att den omräkning av jordbrukskalkylens inkomstsida, som i enlighet med nyssnämnda beslut företogs på basis av skördeuppskattningen per den 31 augusti 1957, icke visade någon sådan förändring, som kunde föranleda en tillämpning av den modifierade 4-procentregeln. Detta förhållande var ju enligt nämndens

mening ingalunda ägnat att förvåna, eftersom man vid tiden för sagda skördeuppskattning ännu hade anledning hoppas på en skörd över genomsnittet och även animalieproduktionen beräknades komma att överstiga de i normkalkylen upptagna kvantiteterna. Av intresse i detta sammanhang finner nämnden emellertid vara att konstatera, att de skördeskadorna, som nu beräknas föreligga, ej är så stora sett i förhållande till jordbrukets samlade produktionsvolym — animalieproduktionen sålunda inbegripen — att 4-procentregeln skulle ha trätt i tillämpning, även om omräkningen baserats på skördeuppskattningen per den 15 oktober.

Ett konstaterande av sistnämnda förhållande bör enligt jordbruksnämndens mening å andra sidan ej dölja allvaret i den situation, som uppstått för ett flertal jordbrukare. Såsom framgår av den redogörelse, vilken lämnats i det föregående, är det framför allt vissa delar av landet, som träffats hårt, och i dessa delar ligger skadorna genomsnittligt betydligt över den riskmarginal, som 4-procentregeln anger. Vad som ytterst är avgörande vid en bedömning av behovet av särskilda stödåtgärder är, anför nämnden, ju dessutom, hur skadorna träffat de enskilda jordbrukarna, och i det avseendet råder det enligt nämndens uppfattning ingen tvekan om att skadorna i ett betydande antal fall är så stora, att de överstiger vad jordbrukarna själva rimligen kan bära.

I detta sammanhang erinrar jordbruksnämnden om att den inträffade situationen redan tidigare föranlett vissa åtgärder. Sålunda har nämnden efter samråd med jordbrukets förhandlingsdelegation bemyndigat föreningen Svensk spannmålshandel att vidtaga stödköp av skadad brödsäd. De stödköp, som företagits med stöd av detta bemyndigande, har enligt nämnden otvivelaktigt varit av stort värde såsom ett medel att stabilisera prisbildningen såväl på den kvalitetsskadade brödsäden som på fodersäden. Efter en av nämnden i samråd med förhandlingsdelegationen gjord framställning har vidare Kungl. Maj:t avlåtit propositionen 1957: 184, innefattande bl. a. förslag om att ett belopp av i runt tal 44 000 000 kr. skall ställas till förfogande för utlämnande av stödlån till jordbrukare, som tillfogats mera betydande skador å 1957 års skörd. I samma proposition har även, efter framställning från nämnden, förordats, att vissa importavgifter för fodermedel m. m. skall kunna få disponeras för att täcka de kostnader, som kan uppstå för föreningen Svensk spannmålshandel med anledning av nyssnämnda stödköp av skadad brödsäd.

Beträffande frågan om ytterligare stödåtgärder från det allmänna sidan, anför jordbruksnämnden, att nämnden under den senaste tiden haft överläggningar med jordbrukets förhandlingsdelegation. Vid överläggningarna har till en början berörts *frågan om lånemöjligheterna* för de jordbrukare, vilka träffats av skördeskadorna. Såväl från nämndens som från förhandlingsdelegationens sida har det framstått som önskvärt, att det lånebehov, vilket föranletts av skördeskadorna, i största möjliga utsträckning borde kunna täckas genom anlåtande av normala kredit-

vägar och att utvägen med statliga lån borde behöva anlitas endast då nyssnämnda vägar är stängda på grund av att vederbörande ej kan prestera bankmässig säkerhet. Nämnden och delegationen understryker därför i detta sammanhang angelägenheten av att de av det allmänna genomförda kreditrestriktionerna ej skall tillämpas på ett sätt, som hindrar kreditinstitutionerna att i sin långivning taga hänsyn till den situation, som uppstått för jordbruket genom skördekadorna. Vad vidare angår den statliga stödlånegivningen till jordbruket erinrar nämnden om att den i sin skrivelse den 23 september 1957 framhöll, att man då ännu icke kunde överblicka skördekadorna och det därav föranledda stödbehovet. Då ansökningsförfarandet först i dagarna igångsatts, är det ännu omöjligt att avgöra, huruvida det belopp, som enligt propositionen 1957: 184 skall ställas till förfogande för ändamålet, kommer att visa sig tillräckligt. Om så av den ena eller den andra orsaken skulle visa sig icke vara fallet, har nämnden för avsikt att framdeles hos Kungl. Maj:t göra framställning om anvisande av ytterligare medel för stödlån.

I detta sammanhang erinrar jordbruksnämnden om önskvärdheten av att jordbrukare, som träffats av skördekadorna, skall få göra *uttag å skogskonto* innevarande år utan hinder av att eljest stadgad uppsägningstid ej iakttagits.

Jordbruksnämnden anför vidare, att från förhandlingsdelegationens sida önskemål uttalats om att åtgärder måtte vidtagas till *underlättande av betalningsskyldigheten å tidigare utlämnade stödlån till jordbrukare*. Nämnden upplyser, att den i samråd med lantbruksstyrelsen närmare undersökt de åtgärder, som härvidlag kan komma i fråga. Utgångspunkten för dylika åtgärder har varit den förutsättningen, att låntagare, som lidit skördekadorna i år, skall kunna erhålla uppskov ett år med amortering, som förfaller till betalning år 1957. I denna fråga anför nämnden bl. a. följande.

De lån, som här kommer i fråga, är de, som utlämnats i anledning av skördekadorna åren 1950, 1951, 1952 och 1954. Beträffande lån, som utlämnats på grund av 1955 års skördekadorna, förfaller första amorteringen till betalning den 1 december 1958. Dessa lån torde därför icke behöva uppmärksammas i detta sammanhang. Reglerna för 1950, 1951, 1952 och 1954 års stödlåneserier (i riksbankens bokföring betecknade såsom A-, B-, C- och D-serierna) har meddelats i kungörelserna 1951: 369, 1951: 766, 1952: 764 och 1954: 723. Beträffande lånens återbetalning är lånereglerna följande. För samtliga låneserier gäller, att lånen skall återbetalas med 1/5 om året, dock att lantbruksnämnden, om särskilda skäl föreligger, kan medge förlängning av amorteringstiden till högst 10 år, i vissa undantagsfall 15 år. För 1950 års lån skall början göras år 1952 och för 1951 års lån år 1953. För 1952 års och 1954 års lån åtnjuter låntagaren 2 års amorteringsfrihet, vilket innebär, att amorteringen för dessa lån i regel skall påbörjas år 1955 resp. år 1957. För samtliga serier är förfallodagen för amorteringarna fastställd till den 31 december. I fråga om 1952 års lån har sedermera (kungörelsen 1955: 594) amorteringsbestämmelserna ändrats så, att lantbruksnämnden, om särskilda skäl föreligger, kan medge förlängning av den amorteringsfria

tiden till högst 4 år, varvid skall iakttagas, att amorteringsplanen avpassas så, att lånet kan beräknas bli slutbetalat senast 12 år efter dess beviljande. I de fall (1 473 fall enligt från riksbanken i annat sammanhang erhållen uppgift), då sådan förlängning medgivits, förfaller den första amorteringen å 1952 års lån den 31 december 1957.

I fråga om 1954 års lån och de lån ur 1952 års serie, beträffande vilka den amorteringsfria tiden förlängts till 4 år, får de nu av jordbruksnämnden ifrågasatta åtgärderna karaktär av förlängning resp. ytterligare förlängning med ett år. Den första avbetalningen å lånen skall då göras först den 31 december 1958. Någon ytterligare åtgärd torde icke vara erforderlig beträffande dessa lån, såvida man icke — i likhet med vad som skedde då medgivande år 1955 lämnades till förlängning av den amorteringsfria tiden för 1952 års lån — finner skäl föreskriva, att lånen under alla förhållanden skall vara slutamorterade inom den ursprungligen fastställda längsta tiden av $(2 + 10 =)$ 12 år. Någon anledning att meddela en dylik föreskrift finnes dock enligt nämndens uppfattning ej.

Vad gäller 1950 och 1951 års lån samt de lån ur 1952 års låneserie, för vilka den amorteringsfria tiden icke redan förlängts, torde syftet med de av jordbruksnämnden ifrågasatta åtgärderna enklast vinnas genom att låntagaren beviljas anstånd i ett år med inbetalningen av den amortering, som förfaller till betalning den 31 december 1957 och att i samband därmed amorteringsplanen, såvitt angår de fr. o. m. år 1958 till betalning förfallande amorteringarna, skjutes ett år framåt i tiden. Dylika åtgärder torde enligt nämnden ligga inom de befogenheter, som redan på grund av gällande lånebestämmelser tillkommer lantbruksnämnden och det låneförvaltande organet. Anstånd med erläggande av amortering kan sålunda beslutas av vederbörande riksbankskontor för en tid av 6 månader. Även för längre tid kan riksbankskontoret bevilja anstånd men endast efter hörande av lantbruksnämnden. Lantbruksnämnden äger — som framgår av vad förut anförts — förlänga amorteringstiden till högst 10 år. Genomförandet av dylika åtgärder finner nämnden därför i och för sig icke kräva något särskilt bemyndigande. Dock blir ett sådant bemyndigande erforderligt i den mån uppskov skall beviljas efter generella grunder utan prövning av omständigheterna i varje särskilt fall. För sådana fall, i vilka uppskov medges men där den enligt lånereglerna gällande längsta amorteringstiden — 10 år — redan är utnyttjad, torde enligt nämnden därjämte vederbörande myndighet böra bemyndigas att förlänga amorteringstiden till högst 11 år. Nämnden påpekar, att föreskrift synes även böra lämnas om att, där här avsett uppskov beviljas, detta icke får föranleda tillämpning av dröjsmålsränta.

I detta sammanhang påpekar jordbruksnämnden, att samtliga lån tillhörande 1950 års serie vid det här laget normalt skulle varit slutamorterade. De kvarstående lånen i denna serie är också förhållandevis få. I allmänhet torde de ännu icke slutligt återbetalade lånen vara sådana, beträffande vilka särskilda skäl funnits att förlänga amorteringstiden utöver de normala 5 åren.

Beträffande frågan om anståndsreglernas utformning anför jordbruksnämnden, att skadorna inom vissa områden av landet är så stora och så allmänt förekommande, att det utan någon undersökning av varje särskilt fall torde kunna antagas, att de inom området bosatta brukare, vilka tidigare erhållit stödlån och ännu icke slutbetalat dessa, nu till följd av årets skador är i sådan ställning, att de behöver den temporära lättnad, som ett års anstånd med erläggande av den amortering, som förfaller till betalning i slutet av innevarande år och en motsvarande förskjutning av betalningstiden för övriga amorteringar utgör. I övriga områden, där skadorna icke är lika stora eller lika allmänt förekommande, torde däremot anståndsfrågan böra avgöras efter en prövning från fall till fall.

I den mån förut förordade åtgärder — förlängning av den amorteringsfria tiden med ett år resp. uppskov med erläggande av amortering — skall vidtagas efter generella grunder finner nämnden något ansökningsförfarande icke vara erforderligt. Det bör enligt nämndens mening ankomma på det låneförvaltande organet att i samverkan med lantbruksnämnden vidtaga åtgärderna och att underrätta låntagarna därom. De områden, inom vilka åtgärderna skall ha en generell effekt, bör enligt nämndens åsikt fastställas av Kungl. Maj:t efter förslag från nämnden. Nämnden anmäler sin avsikt att inom den närmaste tiden upptaga denna fråga i samråd med jordbrukets förhandlingsdelegation. I den mån det å andra sidan blir nödvändigt att tillämpa ett ansökningsförfarande finner jordbruksnämnden det vara lämpligt att föreskriva, att ansökan skall inges till vederbörande riksbankskontor, som skall ha att pröva inkommande ansökningar i samråd med lantbruksnämnden.

Till belysning av antalet den 31 oktober 1957 utestående stödlån och kvarstående lånebelopp har jordbruksnämnden till sin skrivelse fogat en av riksbanken upprättad tablå, vilken som *bilaga 6* torde få fogas till detta protokoll.

Jordbruksnämnden anmärker i detta sammanhang slutligen, att det givetvis även efter ett sådant ettårigt uppskov med amorteringar, som här förordats, kan förekomma fall, där det med hänsyn till omfattningen av de skördeskador vederbörande brukare åsamkats, kan finnas skäl att lämna ytterligare anstånd med erläggandet av amorteringar. Det synes emellertid nämnden icke erforderligt att nu söka utarbeta några särskilda regler beträffande handläggningen av dylika ärenden. Nämnden utgår i stället från att de bör avgöras av det låneförvaltande organet efter en prövning av omständigheterna i varje särskilt fall och att vid denna prövning vederbörlig hänsyn kommer att tagas till de omständigheter, som framkallat behovet av betalningsanstånd.

Vad hittills anförts har i huvudsak gällt lånemöjligheterna ävensom möjligheterna att erhålla anstånd med erläggande av amorteringar å vissa äldre statliga stödlån. Såsom förut nämnts föreligger emellertid enligt jordbruksnämndens mening otvivelaktigt på grund av årets skördeskador för många

jordbrukare ett behov av stöd utöver vad som kan lämnas genom anordningar av de slag, som nyss anförts, om det skall kunna undvikas, att skadorna kommer att äventyra vederbörandes möjligheter att fortsätta jordbruksdriften eller eljest ställa honom inför allvarliga ekonomiska svårigheter. Vad angår *frågan om det allmännas medverkan till dylika särskilda stödåtgärder* anför jordbruksnämnden bl. a. följande.

Den modifierade 4-procentregel, som gällde under regleringsåret 1956/57 och gäller även under innevarande regleringsår, är ensidig på så sätt, att den träder i kraft endast vid ogynnsamt skördeutfall, medan den däremot ej skall tillämpas vid god skörd. Av propositionen 1956: 165 (s. 106—107) framgår, att denna konstruktion valts i syfte att ge jordbruket ett skydd mot missväxt under tiden till dess något speciellt system för reglering av skördeskadorna kunde träda i tillämpning. Såsom förut nämnts är nedgången i skördeutfallet för jordbruket i dess helhet icke så stor, att 4-procentregeln skulle ha trätt i tillämpning, även om bedömningen av skördeutfallet hade skolat göras med ledning av skörderapporterna per den 15 oktober. Det kan vidare påpekas, att i de fall, då den före år 1956 gällande 4-procentregeln trätt i tillämpning vid skördeskadorna, jordbruket erhållit kompensation i form av bidrag eller på annat sätt endast för den del av inkomstbortfallet, som *överstigit 4 procent*.

Med hänsyn till nu anförda förhållanden kan enligt jordbruksnämndens mening gällande prissättningssystem i och för sig ej utgöra grund för något anspråk på tillskott av allmänna medel för utbetalande av bidrag till jordbrukare, som särskilt svårt träffats av skördeskadorna. Nämnden har därför ansett, att frågan om de stödåtgärder, som otvivelaktigt är påkallade, bör lösas på ett sätt som ej innebär beviljande av särskilda statliga anslag för ändamålet. Nämnden har därvid särskilt övervägt möjligheten att för sagda ändamål anlita viss del av de medel, som enligt beslut av statsmakterna skall ställas till förfogande för bildande av en särskild skördeskadefond, ävensom införselavgiftsmedel, vilka kan väntas ej bli behövliga för regleringsändamål under nu löpande prisregleringsperiod av 3 år.

Beträffande skälen för anlitan av förstnämnda finansieringsväg framhåller jordbruksnämnden följande.

Syftet med det här utfästa tillskottet från det allmännas sida har varit att skapa det fondkapital, som behöves i ett skördeskaderegleringssystem. Därest ett system med skördeskadeförsäkring eller någon liknande anordning trätt i kraft fr. o. m. innevarande regleringsår, skulle det uppenbarligen på grund av omfattningen av de skördeskadorna, som nu inträffat, ha blivit nödvändigt att anlita fonden i ej obetydlig utsträckning. Det synes under sådana förhållanden ej omotiverat, att man i den situation, som nu föreligger, tager i anspråk en viss del av det utfästa statliga tillskottet till fonden för att bereda hjälp åt jordbrukare, som träffats svårt av skördeskadorna.

Vad därefter angår möjligheten att disponera införselavgiftsmedel för nu ifrågasvarande ändamål anför jordbruksnämnden följande.

Införselavgiftsmedlen är, såsom förut nämnts, principiellt avsedda att användas för regleringsändamål på jordbrukets område. I den mån dylika medel kan friställas utan olägenhet för själva regleringsverksamheten, bör

detta dock enligt nämndens uppfattning ej hindra, att de i en situation som den förevarande användes för att möjliggöra stödåtgärder, vilka visserligen ej har direkt samband med regleringsverksamheten men likväl får anses vara en för hela jordbruket gemensam angelägenhet. Detta förutsätter likväl givetvis riksdagens samtycke.

Beträffande den utsträckning, i vilken det kan vara möjligt att taga i anspråk införselavgiftsmedel för nu ifrågakvarande ändamål, lämnar jordbruksnämnden följande upplysningar.

Av en annan från jordbruksnämnden till Kungl. Maj:t denna dag avlåten skrivelse framgår bl. a., att de sammanlagda avgiftsmedlen under perioden 1 september 1956—31 augusti 1959 (beträffande sockerregleringen 1 maj 1956—30 april 1959) beräknas icke oväsentligt överstiga det belopp av drygt 70 000 000 (närmare bestämt 72 000 000) kr. per år, vilket belopp man vid den definitiva utformningen av prissystemet på jordbrukets område förutsatte skola utgöra ett normalbelopp. (Nämnden förbigår här frågan, i vad mån tillämpning av 5- och 6-procentreglerna kan komma att motivera en höjning av detta normalbelopp.) Under regleringsåret september 1956—augusti 1957 uppgick införselavgifterna enligt redovisning till omkring 77 000 000 kr. Ett överskott av omkring 5 000 000 kr. uppstod sålunda. För september 1957—augusti 1958 beräknas överskottet (på grund av ökat importbehov, bl. a. till följd av det svaga skördeutfallet vad avser spannmålen) sannolikt icke komma att underskrida 15 000 000 kr. Om man förutsätter normalskörd under prissättningsperiodens sista år — september 1958—augusti 1959 (för sockerregleringen slutar perioden den 30 april 1959) — väntas överskottet detta år enligt en försiktig beräkning bli av storleksordningen 5 000 000 kr. Härtill kommer avgiftsmedlen från sockerregleringen med drygt 5 000 000 kr. under tiden maj—augusti 1956. Sammanlagt skulle alltså minst 30 000 000 kr. av de totala införselavgiftsmedlen under 3-årsperioden icke bli behövligen för den regleringsverksamhet, som skall bedrivas i enlighet med reglerna för prissättningsystemet. Enligt statsmakternas beslut bör, därest ett nämnvärt överskott uppkommer, detta balanseras över till en följande prissättningsperiod.

Jordbruksnämnden framhåller, att de beräkningar angående storleken av inflytande införselavgiftsmedel, som här återgivits, givetvis är helt schematiska och bygger på delvis osäkra förutsättningar. Både i fråga om importens storlek och vad angår de rörliga införselavgifterna även avgifternas höjd kan förhållandena komma att bli annorlunda än här antagits. Det samma gäller i viss mån även storleken av de belopp, vilka kan komma att behöva disponeras för regleringsändamål under återstoden av nu löpande prissättningsperiod. I sistnämnda hänseende pekar nämnden särskilt på de förluster, som kan uppkomma för föreningen Svensk spannmålshandel genom omhändertagande av skadad brödsäd och som kan behöva täckas av införselavgiftsmedel. Även om hänsyn tages till dessa osäkerhetsmoment måste dock det överskott, som på basis av nu kända förhållanden kan beräknas uppstå under 3-årsperioden, enligt nämndens uppfattning anses vara av sådan storleksordning, att en del därav kan tagas i anspråk för bidrag till skördeskador, utan att det uppstår någon risk för att genomförandet av den normala regleringsverksamheten därigenom skulle äventyras.

Jordbruksnämnden upplyser, att från jordbrukets förhandlingsdelegation till en början anförts, att ett särskilt statsanslag borde anvisas för att bestrida kostnaderna för utbetalande av bidrag till de jordbrukare, vilka kunde anses vara i behov av sådant stöd vid sidan av de lånemöjligheter, som kunde stå till förfogande. Då nämnden, av skäl som tidigare angivits, förklarar sig icke kunna biträda ett dylikt förslag, har förhandlingsdelegationen emellertid förklarar sig kunna godtaga de vägar för finansieringen av bidragen, som nämnden nyss angivit, under förutsättning dock att kostnaderna för bidragen i första hand och till huvudsaklig del täcktes genom ianspråktagande av medel, som eljest i sinom tid skolat utgå till en skörde-skadefond. Enighet har vidare uppnåtts mellan nämnden och förhandlingsdelegationen därom att principen för bidragsgivningen skall vara, att bidrag, efter individuell ansökan, skall kunna utgå till brukare, som är i behov av sådant stöd på grund av lidna skördeskadorna, att fördelningen av bidragen bör administreras på i stort sett samma sätt som det, vilket gällde vid utdelningen av kontantbidrag i anledning av skördeskadorna år 1955, och att de närmare grunderna för bidragsprövningen och fördelningen av tillgängliga bidragsmedel skall fastställas av jordbruksnämnden i samråd med förhandlingsdelegationen. Från nu angivna utgångspunkter har slutligen, under förbehåll av Kungl. Maj:ts och riksdagens godkännande, mellan jordbruksnämnden och förhandlingsdelegationen överenskommit, att för bidragsgivning till jordbrukare, vilka särskilt svårt träffats av skördeskadorna innevarande höst, skall ställas till förfogande ett belopp av sammanlagt 40 000 000 kr. Av detta belopp avses 25 000 000 kr. skola bestridas av statsmedel men avräknas å det belopp av 100 000 000 kr., vilket enligt tidigare gjorda utfästelser av statsmakterna skall avsättas till en särskild jordbrukets skördeskadefond, samt återstående 15 000 000 kr. skola täckas genom ianspråktagande av införselavgiftsmedel, vilka bedömes ej bli behövlige för regleringsändamål under nu löpande prissättningsperiod. Det har härvid även förutsatts, att beloppet å 25 000 000 kr. skall tagas i anspråk i första hand.

I anslutning till vad som sålunda överenskommit, påpekar jordbruksnämnden, att något särskilt anslag för utbetalande av det statliga tillskottet till skördeskadefonden emellertid ännu ej anvisats (1957 års statsverksproposition, IX ht s. 308). I avbidan på att så skall ske, föreslår nämnden, att den måtte bemyndigas att förskottera nyssnämnda belopp å 25 000 000 kr. ur anslaget till prisreglerande åtgärder på jordbrukets område. Med hänsyn till att utbetalningarna från detta anslag alltid utvisar en tämligen betydande eftersläpning i förhållande till medelsanvisningarna, kan enligt nämnden en dylik förskottering ske utan men för den egentliga regleringsverksamheten.

Vad vidare angår det belopp, som avses skola bestridas ur införselavgiftsmedlen, framhåller jordbruksnämnden, att dessa medel inflyter successivt under 3-årsperioden den 1 september 1956—den 31 augusti 1959. Redan influtna men ännu ej ianspråktagna medel är vidare åtminstone

delvis bundna i regleringsföreningarnas verksamhet på sådant sätt, att de ej omedelbart kan frigöras. Av förenämnda belopp å 15 000 000 kr. kan därför endast en del omedelbart ställas till förfogande. Nämnden finner det emellertid självfallet såsom angeläget, att de jordbrukare, som är i behov av särskilt stöd, skall kunna få sådant snarast möjligt. För att möjliggöra detta har det, upplyser nämnden, vid överläggningarna förutsatts, att statsmakterna skall ge sitt medgivande till att även hela ifrågavarande belopp omedelbart skall ställas till förfogande i form av förskott från de medel, som är anvisade under anslaget till prisreglerande åtgärder på jordbrukets område. Jämväl denna förskottering kan enligt nämnden ske, utan att anslaget behöver förstärkas.

Jordbruksnämnden påpekar i detta sammanhang, att om införselavgiftsmedel tages i anspråk på sätt jordbruksnämnden sålunda förordat, uppkommer givetvis även frågan om från vilken eller vilka av de olika grenarna av regleringsverksamheten dessa medel skall tagas. Denna fråga bör enligt nämndens uppfattning avgöras efter en prövning av förhållandena inom varje särskild regleringsförenings verksamhetsområde. Lämpligast synes det nämnden därför vara, att det uppdrages åt nämnden att efter samråd med jordbrukets förhandlingsdelegation inkomma till Kungl. Maj:t med förslag i saken och att frågan sedan avgöres av Kungl. Maj:t. Nämnden finner det tänkbart, att det därvid kommer att befinnas lämpligt att låta det slutliga avgörandet i frågan anstå till utgången av innevarande regleringsår eller eventuellt till prissättningsperiodens slut. Ett sådant uppskov med det slutliga avgörandet bör enligt nämndens mening dock ej hindra en preliminär överföring av införselavgiftsmedel till prisregleringsanslaget, allteftersom dylika medel inflyter eller kan göras tillgängliga.

Slutligen anmäler jordbruksnämnden, att Kungl. Maj:ts uppdrag åt nämnden och lantbruksstyrelsen den 20 september 1957 att utreda omfattningen och arten av 1957 års skördeeskador föregicks bl. a. av en skrift den 11 september från *Hallands läns hushållningssällskap* angående lämpliga hjälpåtgärder för motverkande av de svåra ekonomiska följdverkningarna av årets skördeeskador. Under fullgörandet av Kungl. Maj:ts uppdrag har chefen för jordbruksdepartementet vidare anmodat nämnden att avge utlåtande över skrifter av *Götlunda RLF-avdelning m. fl.* angående stödtåtgärder för jordbruket, *A. Hamilton, Hedensberg m. fl.* angående åtgärder mot förluster på grund av skördeeskador, *Västmanlands läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott* angående statsbidrag för torkning av skördeeskadad spannmål, *Småbrukarnas riksförbund, Falköping*, angående åtgärder mot förluster på grund av skördeeskador samt *Norra Älvsborgs länsförbund av RLF* angående åtgärder mot förluster på grund av skördeeskador. Nämnden anser sig ha besvarat dessa remisser i och med avgivandet av sin nyss återgivna skrivelse.

Departementschefen

Såsom jag framhöll redan i propositionen 1957: 184 visade omräkningen per den 31 augusti av den våren 1957 upprättade kalkylen angående jordbrukets totala inkomster samt inköp av fodermedel vid normal skörd, att vid nämnda tidpunkt icke inträffat någon sådan förändring i produktionsvolymen, som kunde föranleda tillämpning av den för innevarande regleringsår gällande, modifierade 4-procentregeln. Med hänsyn till att efter nyssnämnda datum till följd av ihållande regn betydande skördeskador uppstått och till att ett stort antal enskilda jordbrukare drabbats av så omfattande förluster i anledning härav, att de skulle komma att få vidkännas ett avsevärt inkomstbortfall och ställas inför allvarliga kreditsvårigheter, fann jag mig emellertid i nyssnämnda proposition — utan att avvakta resultatet av den statens jordbruksnämnd anbefallda undersökningen av skördeskadornas omfattning m. m. — böra förorda förslag till riksdagen angående bland annat utlämnande av stödlån till jordbrukare. I detta sammanhang torde jag få erinra om att såväl från jordbruksnämndens som från förhandlingsdelegationens sida framhållits som önskvärt, att det lånebehov, vilket föranletts av skördeskadorna, i största möjliga utsträckning borde kunna täckas genom anlåtande av normala kreditvägar. Med tillfredsställelse har jag under hand erfarit att kreditinstitutionerna synes ha visat förståelse för jordbrukets likviditetssvårigheter med anledning av höstens skördeskador.

Av de förut återgivna, av statens jordbruksnämnd i samråd med lantbrukstyrelsen och statistiska centralbyrån verkställda undersökningarna av skadorna på 1957 års skörd framgår bland annat, att skadorna ej är så stora i förhållande till jordbrukets samlade produktionsvolym, att 4-procentregeln skulle ha trätt i tillämpning, även om omräkningen av nyssnämnda kalkyl hade baserats på skördeuppskattningen per den 15 oktober 1957. Såsom framgår av den redogörelse för skördeskadorna, som jordbruksnämnden lämnat, har emellertid vissa delar av landet drabbats mycket hårt. I dessa delar ligger skadorna betydligt över den riskmarginal, som 4-procentregeln anger. Enligt jordbruksnämndens uppfattning råder det ingen tvekan om att skadorna i ett betydande antal enskilda fall är så stora, att de överstiger vad jordbrukarna själva rimligen kan bära. Efter övervägande av utredningsmaterialet och övriga omständigheter har jag för min del funnit, att ytterligare stödåtgärder bör vidtagas från det allmännas sida för att mildra verkningarna av skördeskadorna.

I fråga om utformningen och finansieringen av hjälpen till de av årets skördeskador särskilt svårt drabbade jordbrukarna kan jag i huvudsak ansluta mig till vad jordbruksnämnden efter överenskommelse med jordbrukets förhandlingsdelegation härutinnan förestagit. Till sådana jordbrukare, som kan anses vara i behov av kontant hjälp vid sidan av de lånemöjligheter, som kan stå till förfogande, bör sålunda kunna utbetalas bidrag utan återbetalningsskyldighet. Principen för bidragsgivningen bör vara, att bidrag,

efter individuell ansökan, skall kunna utgå till brukare, som är i behov av sådant stöd på grund av lidna skördeskadador. Fördelningen av bidragen bör administreras på i stort sett samma sätt som det, vilket gällde vid utdelningen av kontantbidrag i anledning av skördeskadorna år 1955. De närmare grunderna för bidragsprövningen och fördelningen av tillgängliga bidragsmedel bör — sedan samråd i ärendet förevarit mellan jordbruksnämnden och jordbrukets förhandlingsdelegation — fastställas av Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande, av nämnden.

Vidare bör — i enlighet med den mellan jordbruksnämnden och jordbrukets förhandlingsdelegation träffade överenskommelsen — för bidragsgivningen ställas till förfogande ett belopp av sammanlagt 40 000 000 kronor. Av detta belopp bör 25 000 000 kronor bestridas av statsmedel med avräkning å det belopp av 100 000 000 kronor, som jordbruket enligt beslut av 1956 års riksdag skall erhålla som grundfond i ett planerat system för reglering av skördeskadador. Återstående 15 000 000 kronor bör täckas genom ianspråktagande av införselavgiftsmedel. I första hand bör beloppet å 25 000 000 kronor tagas i anspråk.

Såsom jordbruksnämnden påpekat, har något särskilt anslag för utbetalning av det statliga tillskottet till skördeskadefonden ännu ej anvisats. I avbidan på att definitiv ställning tages till frågan om denna medelsanvisning, bör jordbruksnämnden bemyndigas att förskottera nyssnämnda belopp å 25 000 000 kronor ur anslaget Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område. För att möjliggöra att även det belopp å 15 000 000 kronor, som föreslås skola bestridas av införselavgiftsmedel, omedelbart skall kunna ställas till förfogande, bör jordbruksnämnden vidare bemyndigas att förskottera hela ifrågavarande belopp ur förenämnda anslag. Såsom jordbruksnämnden anfört, kan den föreslagna förskotteringen ske utan men för den egentliga regleringsverksamheten, enär utbetalningarna från prisregleringsanslaget alltid visar en tämligen betydande eftersläpning i förhållande till medelsanvisningarna. Allteftersom införselavgiftsmedel inflyter eller kan göras tillgängliga, bör en preliminär överföring av dylika medel till prisregleringsanslaget ske. Frågan om från vilken eller vilka av de olika grenarna av regleringsverksamheten införselavgiftsmedlen skall tagas, bör i enlighet med jordbruksnämndens förslag avgöras efter prövning av förhållandena inom varje särskild gren. Enligt min mening synes det böra uppdragas åt jordbruksnämnden att efter samråd med jordbrukets förhandlingsdelegation utreda hithörande spörsmål och till Kungl. Maj:t inkomma med förslag i ämnet. Frågan torde därefter böra underställas riksdagens prövning.

Vad angår frågan om underlättande av betalningsskyldigheten beträffande tidigare utlämnade stödlån till jordbrukare har jag inlet att erinra mot jordbruksnämndens förslag, att låntagare, som i år drabbats av skördeskadador, skall kunna erhålla uppskov ett år med amortering, som förfaller till betalning år 1957. För min del vill jag förorda de av nämnden föreslagna möjligheterna till framflyttning av tidpunkten för erläggande av amortering av

tidigare utlämnade stödlån. I samband därmed bör amorteringsplanen, såvitt angår de från och med år 1958 till betalning förfallande amorteringarna, skjutas ett år framåt i tiden, även om härigenom den i författningarna angivna tid, inom vilken lånen skall vara slutbetalade, överskrides. Enligt gällande praxis kan vederbörande myndighet efter prövning av omständigheterna i varje särskilt fall redan nu medgiva sålunda förordade anstånd. Med hänsyn till att dylika åtgärder i det följande föreslås skola inom vissa områden vidtagas efter generella grunder, bör emellertid särskilt bemyndigande härom inhämtas. Vidare bör i de fall där avsett uppskov beviljas, dröjsmålsränta icke tillämpas.

Inom de områden av landet, där skörde-skadorna är så stora och så allmänt förekommande, att det utan någon undersökning av varje särskilt fall torde kunna antagas, att inom området bosatta brukare, vilka tidigare erhållit stödlån och ännu icke slutbetalat dessa, till följd av årets skörde-skador är i sådan ställning, att de behöver den nyss förordade temporära lättningen i betalningsskyldigheten, torde i enlighet med jordbruksnämndens förslag sagda ansökningsförfarande generellt böra medges. Det bör därvid ankomma på det låneförvaltande organet att i samverkan med lantbruksnämnden vidtaga de förordade åtgärderna och underrätta låntagarna därom. De områden, inom vilka de generella åtgärderna skall vidtagas, torde, därest riksdagen icke har något att erinra däremot, efter förslag av jordbruksnämnden få fastställas av Kungl. Maj:t. I övriga områden av landet torde frågan om uppskov med amortering böra avgöras från fall till fall. Ansökan härom torde böra inges till vederbörande riksbankskontor, som det bör åligga att pröva inkomna ansökningar i samråd med lantbruksnämnden.

Det torde, därest riksdagen ej har något att erinra mot vad jag sålunda föreslagit, få ankomma på Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande vederbörande myndighet, att utfärda närmare bestämmelser angående de föreslagna lättnaderna i amorteringsskyldigheten beträffande ifrå-gavarande lån.

I anledning av vad jordbruksnämnden anfört angående uttag å skogskon-to, torde jag få erinra om att Kungl. Maj:t den 15 november 1957 på före-dragning av chefen för finansdepartementet beslutat att i proposition till riksdagen framlägga förslag om ändring i gällande bestämmelser om taxe-ring för inkomst av medel, som insatts å skogskonto. Därest förslaget bifal-les, skall uttag av skogskontomedel kunna få göras fram till årsskiftet 1957—1958 utan att eljest gällande uppsägningstid behöver avvaktas. Härigenom beredes jordbrukare möjlighet att i nästa års deklaration kvitta gjort uttag mot eventuellt uppkommande förlust på grund av skörde-skador.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels medge, att bidrag till jordbrukare, vilka är i behov därav på grund av 1957 års skördeskador, må utlämnas i huvudsaklig överensstämmelse med de riktlinjer, jag angivit i det föregående;

dels medge, att ett belopp av 40 000 000 kronor må ställas till förfogande för utbetalande av sagda bidrag;

dels medge, att kostnaderna för bidragen må bestridas med 25 000 000 kronor av medel, vilka jordbruket enligt beslut av 1956 års riksdag skall erhålla som grundfond i ett planerat system för reglering av skördeskador, och i övrigt av medel, som i samband med jordbruksregleringen influiter eller inflyter genom upptagande av införselavgifter;

dels medge, att för utbetalande av bidragen erforderliga medel må i mån av behov förskottsvis tillhandahållas ur det å riksstaten för budgetåret 1957/58 under nionde huvudtiteln anvisade reservationsanslaget till Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område;

dels bemyndiga Kungl. Maj:t att medge uppskov med erläggande av amorteringar för stödlån med anledning av 1950, 1951, 1952 och 1954 års skördeskador i huvudsaklig överensstämmelse med de grunder, som förordats i det föregående.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan lämnar Hans Kungl. Höghet Regenten bifall och förordnar, att proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlåtas till riksdagen.

Vid protokollet:

Gunnar Eklund

»Skördeprocenten» för brödsäd, fodersäd och vallhö den 15 oktober 1957
(ur bygdeundersökningen)

Som skördeprocent för visst växtslag har betecknats förhållandet, uttryckt i procent, mellan hektarskörden den 15 oktober 1957 och den genomsnittliga hektarskörden den 15 oktober åren 1952, 1953, 1954 och 1956. För vallhö har i stället tillämpats relationen mellan skördeomdömet den 31 augusti 1957 och uttrycket för medelskörd (3,0).

Område	Höst- vete	Höst- råg	Vår- vete	S:a bröd- säd	Korn	Havre	Bland- säd	S:a foder- säd	Vall- hö	Bröd- säd, fo- dersäd och vallhö
Stockholms stad och län .	95	88	89	92	92	93	91	92	110	99
Uppsala län	65	54	68	66	65	63	65	64	102	75
Södermanlands län	89	83	84	87	87	87	88	87	100	91
Östergötlands län	95	92	90	93	89	88	86	87	104	93
Jönköpings län	86	85	92	88	88	94	90	93	107	101
Kronobergs län	87	81	84	83	83	89	83	87	100	94
Kalmar läns norra del	85	84	77	82	82	79	83	80	95	87
Kalmar läns södra del	96	99	92	97	94	101	91	95	103	99
Gotlands län	101	106	88	101	93	99	95	94	113	104
Blekinge län	92	94	91	93	85	93	87	88	97	94
Kristianstads län	108	95	99	99	97	92	95	95	94	95
Malmöhus län	115	106	106	109	109	104	102	105	96	104
Hallands län	108	97	92	96	94	91	94	92	104	98
Göteborgs och Bohus län	80	71	81	79	94	79	82	81	118	100
Älvsborgs läns norra del	80	75	71	75	78	76	75	76	114	95
Älvsborgs läns södra del	93	91	90	91	95	91	92	92	108	102
Skaraborgs län	94	92	92	93	93	96	98	96	101	97
Värmlands län	76	67	78	75	77	81	81	80	104	94
Örebro län	92	94	86	90	94	83	84	85	98	91
Västmanlands län	53	67	52	53	62	63	55	61	109	74
Kopparbergs län ¹	31	33	50	33	59	69	63	64	100	82
Gävleborgs län	61	59	64	62	80	78	81	79	101	94
Västernorrlands län	86	100	92	92	101	98	98	100	102	102
Jämtlands län ¹	—	—	—	—	101	94	98	100	114	111
Västerbottens län ¹	—	—	—	—	108	123	106	108	108	108
Norrbottnens län ¹	—	—	—	—	120	115	117	119	108	109
Hela riket ¹	90	93	83	88	97	85	88	89	104	95

¹ Utom fjällbygderna.

Bilaga 2

Fördelning av odlarleveranser till spannmålshandlare av 1957 års brödsädsskörd på leveransgill och icke leveransgill vara under tiden fram t. o. m. den 15 oktober 1957, procenttal, enligt uppgifter från Svensk spannmålshandel, ekonomisk förening

Län	Höstvete		Vårvete		Råg	
	Leveransgill vara i % av total leverans	Icke leveransgill vara i % av total leverans	Leveransgill vara i % av total leverans	Icke leveransgill vara i % av total leverans	Leveransgill vara i % av total leverans	Icke leveransgill vara i % av total leverans
Stockholms stad och län . . .	73,5	26,5	27,5	72,5	71,6	28,4
Uppsala	24,8	75,2	9,4	90,6	54,2	45,8
Södermanlands	68,3	31,7	47,5	52,5	66,3	33,7
Östergötlands	93,8	6,2	98,7	1,3	81,5	18,5
Jönköpings	47,6	52,4	84,7	15,3	48,0	52,0
Kronobergs	32,5	67,5	—	100,0	22,9	77,1
Kalmar	90,8	9,2	93,2	6,8	88,8	11,2
Gotlands	99,5	0,5	98,4	1,6	98,7	1,3
Blekinge	64,3	35,7	64,7	35,3	45,2	54,8
Kristianstads	95,2	4,8	96,7	3,3	92,3	7,7
Malmöhus	98,2	1,8	98,0	2,0	92,5	7,5
Hallands	86,4	13,6	78,0	22,0	84,9	15,1
Göteborgs och Bohus	53,6	46,4	65,4	34,6	66,1	33,9
Älvsborgs	42,5	57,5	26,8	73,2	85,9	14,1
Skaraborgs	65,9	34,1	42,3	57,7	73,4	26,6
Värmlands	31,4	68,6	30,1	69,9	31,1	68,9
Örebro	85,8	14,2	77,9	22,1	87,6	12,4
Västmanlands	28,4	71,6	18,1	81,9	67,1	32,9
Kopparbergs }	4,8	95,2	2,8	97,2	6,5	93,5
Gävleborgs }						
Summa	81,3	18,7	77,5	22,5	85,6	14,4

Beräkning av värdet av skördeförlusterna år 1957 (ur länsundersökningen)

Län	1	2	3	4	5
	Normalskörd, 1 000-tal kr				
	Brödsäd	Fodersäd	Övrigt foder ¹	Oljeväxter, sockerbeter, kokärter	Totalt
Stockholms stad och län .	20 172	24 407	33 714	6 946	85 239
Uppsala	25 710	32 304	25 682	11 359	95 055
Södermanlands	27 345	32 721	37 948	13 723	111 737
Östergötlands	59 574	46 820	51 473	30 105	187 972
Jönköpings	5 821	18 974	59 106	727	84 628
Kronobergs	4 099	13 047	40 799	121	58 066
Kalmar norra	7 039	8 394	18 725	1 952	36 110
Kalmar södra	18 708	15 391	33 644	10 673	78 416
Gotlands	11 659	13 091	22 735	15 462	62 947
Blekinge	8 432	8 453	28 722	3 397	49 004
Kristianstads	26 588	42 897	90 592	34 846	194 923
Malmöhus	72 290	77 985	76 756	113 383	340 414
Hallands	14 136	30 551	48 536	2 541	95 764
Göteborgs och Bohus	7 164	13 484	28 816	337	49 801
Älvsborgs norra	7 217	20 882	35 101	923	64 123
Älvsborgs södra	2 105	9 037	27 491	148	38 781
Skaraborgs	36 110	62 919	75 521	10 488	185 038
Värmlands	8 197	18 797	48 340	410	75 744
Örebro	15 633	30 063	35 297	3 786	84 779
Västmanlands	24 836	35 268	29 969	7 070	97 143
Kopparbergs	3 823	15 906	29 908	97	49 734
Gävleborgs	1 485	13 447	39 795	167	54 894
Västernorrlands	—	7 849	38 608	30	46 487
Jämtlands	—	5 364	31 065	—	36 429
Västerbottens	—	8 518	51 170	—	59 688
Norrbottnens	—	3 789	33 157	—	36 946
Hela riket	408 143	610 358	1 072 670	268 691	2 359 862

¹ Potatis, hö, bete, foderarter och vicker.

Bilaga 3 (forts.)

Län	6	7	8	9	10
	1957 års skörd, 1 000-tal kr				
	Brödsäd	Fodersäd	Övrigt foder ¹	Oljeväxter, sockerbeter, kokärter	Totalt
Stockholms stad och län .	16 037	21 983	36 826	6 249	81 095
Uppsala	14 328	20 577	26 175	10 300	71 380
Södermanlands	21 659	28 408	37 126	13 747	100 940
Östergötlands	54 729	40 308	50 358	33 565	178 960
Jönköpings	4 272	17 944	56 469	657	79 342
Kronobergs	2 792	11 619	40 450	114	54 975
Kalmar norra	5 605	6 796	17 417	1 978	31 796
Kalmar södra	17 366	14 824	32 512	11 766	76 468
Gotlands	11 714	12 088	23 607	15 942	63 351
Blekinge	7 085	7 130	27 054	3 684	44 953
Kristianstads	26 731	39 726	83 831	39 432	189 720
Malmöhus	78 282	81 470	68 184	135 010	362 946
Hallands	12 059	27 216	47 970	2 944	90 189
Göteborgs och Bohus	4 724	11 000	31 928	362	48 014
Älvsborgs norra	4 609	16 114	36 861	984	58 568
Älvsborgs södra	1 546	8 406	28 735	147	38 834
Skaraborgs	29 907	61 404	73 493	12 519	177 323
Värmlands	5 296	15 116	44 060	300	64 772
Örebro	13 529	25 999	31 672	4 691	75 891
Västmanlands	10 879	21 083	29 610	6 798	68 370
Kopparbergs	1 318	9 283	27 473	36	38 110
Gävleborgs	793	10 450	36 399	33	47 675
Västernorrlands	—	7 980	40 535	9	48 524
Jämtlands	—	5 542	32 781	—	38 323
Västerbottens	—	9 439	52 750	3	62 192
Norrbottens	—	4 558	38 200	5	42 763
Hela riket	345 260	536 463	1 052 476	301 275	2 235 474

¹ Potatis, hö, bete, foderarter och vicker.

Bilaga 3 (forts.)

Län	11	12	13	14	15	16
	Skillnad mellan normalskörd och 1957 års skörd, 1 000-tal kr					
	Brödsäd	Foder-säd	Övrigt *foder* ¹	Oljeväxter, sockerbeter, kokärter	Totalt	*Skörde- procent* (10)/(5)
Stockholms stad och län .	— 4 135	— 2 424	+ 3 112	— 697	— 4 144	95,1
Uppsala	— 11 382	— 11 727	+ 493	— 1 059	— 23 675	75,1
Södermanlands	— 5 686	— 4 313	— 822	+ 24	— 10 797	90,3
Östergötlands	— 4 845	— 6 512	— 1 115	+ 3 460	— 9 012	95,2
Jönköpings	— 1 549	— 1 030	— 2 637	— 70	— 5 286	93,8
Kronobergs	— 1 307	— 1 428	— 349	— 7	— 3 091	94,7
Kalmar norra	— 1 434	— 1 598	— 1 308	+ 26	— 4 314	88,1
Kalmar södra	— 1 342	— 567	— 1 132	+ 1 093	— 1 948	97,5
Gotlands	+ 55	— 1 003	+ 872	+ 480	+ 404	100,6
Blekinge	— 1 347	— 1 323	— 1 668	+ 287	— 4 051	91,7
Kristianstads	+ 143	— 3 171	— 6 761	+ 4 586	— 5 203	97,3
Malmöhus	+ 5 992	+ 3 485	— 8 572	+ 21 627	+ 22 532	106,6
Hallands	— 2 077	— 3 335	— 566	+ 403	— 5 575	94,2
Göteborgs och Bohus	— 2 440	— 2 484	+ 3 112	+ 25	— 1 787	96,4
Älvsborgs norra	— 2 608	— 4 768	+ 1 760	+ 61	— 5 555	91,3
Älvsborgs södra	— 559	— 631	+ 1 244	— 1	+ 53	100,1
Skaraborgs	— 6 203	— 1 515	— 2 028	+ 2 031	— 7 715	95,8
Värmlands	— 2 901	— 3 681	— 4 280	— 110	— 10 972	85,5
Örebro	— 2 104	— 4 064	— 3 625	+ 905	— 8 888	89,5
Västmanlands	— 13 957	— 14 185	— 359	— 272	— 28 773	70,4
Kopparbergs	— 2 505	— 6 623	— 2 435	— 61	— 11 624	76,6
Gävleborgs	— 692	— 2 997	— 3 396	— 134	— 7 219	86,8
Västernorrlands	—	+ 131	+ 1 927	— 21	+ 2 037	104,4
Jämtlands	—	+ 178	+ 1 716	—	+ 1 894	105,2
Västerbottens	—	+ 921	+ 1 580	+ 3	+ 2 504	104,2
Norrbottnens	—	+ 769	+ 5 043	+ 5	+ 5 817	115,7
Hela riket	— 62 888	— 73 895	— 20 194	+ 32 584	— 124 388	94,7

¹ Potatis, hö, bete, foderarter och vicker.

Bilaga 4

Jämförelse mellan bygde- och länsundersökningarna

Län	Skördeprocent enligt	
	bygde- under- sökningen	länsunder- sökningen
Stockholms stad och län	99	95
Uppsala	75	75
Södermanlands	91	90
Östergötlands	93	95
Jönköpings	101 (95) ¹	94
Kronobergs	94	95
Kalmar läns norra del	87	88
Kalmar läns södra del	99	98
Gotlands	104	101
Blekinge	94	92
Kristianstads	95	97
Malmöhus	104	107
Hallands	98	94
Göteborgs och Bohus	100	96
Älvsborgs läns norra del	95	91
Älvsborgs läns södra del	102	100
Skaraborgs	97	96
Värmlands	94 (86) ¹	86
Örebro	91	90
Västmanlands	74	70
Kopparbergs	82	77
Gävleborgs	94 (89) ¹	87
Västernorrlands	102	104
Jämtlands	111	105
Västerbottens	108	104
Norrbottnens	109	116
Hela riket	95	95

¹ Talen inom parentes anger skördeprocenten, när höskörden beräknas enligt samma metod som i länsundersökningen.

Skördeförlost år 1957 vid 0, 15 och 20 procent självrisk

Område	Skördeförlost, milj. kr. vid nedanstående självrisk			Åkerareal i motsvarande kommuner, ha		
	0 %	15 %	20 %	0 %	15 %	20 %
Stockholms stad och län	4,1	2,4	1,0	123 780	32 285	11 847
Uppsala län	23,7	12,0	8,9	134 595	94 712	84 507
Södermanlands län	10,8	2,4	1,0	167 478	51 504	26 912
Östergötlands län	9,0	1,0	0,2	228 448	43 954	12 343
Jönköpings län	5,3	—	—	127 329	—	—
Kronobergs län	3,1	0,6	0,2	71 069	15 686	7 915
Kalmar läns norra del	4,3	1,1	0,4	60 464	30 621	18 851
Kalmar läns södra del	1,9	1,5	0,6	111 066	10 813	7 973
Gotlands län						
Blekinge län	4,1	1,1	0,6	54 590	12 176	11 301
Kristianstads län	5,2	1,7	0,8	204 067	36 287	17 824
Malmöhus län						
Hallands län	5,6	0,9	0,0	140 376	16 394	711
Göteborgs och Bohus län	1,8	—	—	87 802	—	—
Älvsborgs läns norra del	5,6	0,8	0,2	129 603	25 155	4 905
Skaraborgs län	7,7	2,1	0,8	285 073	34 666	17 170
Värmlands län	11,0	4,5	2,6	181 533	44 712	25 477
Örebro län	8,9	2,6	1,4	133 578	44 444	21 720
Västmanlands län	28,8	14,9	11,0	156 020	122 156	104 202
Kopparbergs län	11,6	4,5	2,8	99 917	60 073	48 123
Gävleborgs län	7,2	1,0	0,4	111 258	14 007	3 388
Västernorrlands län						
Jämtlands län						
Hela riket	159,7	55,1	32,9	2 608 046	689 645	425 169

Fördelning av den 31 oktober 1957 utestående stödlån på olika riksbankskontor

(stödlån enligt SFS 593/1955 ej medtagna)

	Enl. SFS 369/1951		Enl. SFS 766/1951		Enl. SFS 764/1952		Enl. SFS 723/1954		Summa	
	antal	belopp	antal	belopp	antal	belopp	antal	belopp	antal	belopp
Huvudkontoret . . .			11	21,5	440	1 637,7	14	48,0	465	1 707,2
Göteborg	4	3,8	6	9,7	32	35,4	59	188,1	101	237,0
Malmö			143	160,2	38	102,8	433	2 647,7	614	2 910,7
Falun					92	130,0	4	19,9	96	149,9
Gävle					687	531,5	141	166,9	828	698,4
Halmstad	4	1,5	8	4,0	117	173,2	587	2 174,3	716	2 353,0
Härnösand					506	470,3	362	496,1	868	966,4
Jönköping			4	1,1	935	1 673,8	131	384,9	1 070	2 059,8
Kalmar			53	60,1	1 630	2 793,6			1 683	2 853,7
Karlskrona			29	16,9	292	331,9	51	94,9	372	443,7
Karlstad	5	4,8	19	20,4	296	731,9	62	165,4	382	922,5
Kristianstad			157	164,7	276	503,0	885	3 946,0	1 318	4 613,7
Linköping			84	73,4	1 049	2 985,9	3	7,0	1 136	3 066,3
Luleå			25	2,2	1 603	1 592,0	6 334	8 132,0	7 962	9 726,2
Mariestad	1	0,9	41	30,4	781	1 532,1	74	136,0	897	1 699,4
Nyköping			11	6,0	388	1 119,6	24	89,0	423	1 214,6
Umeå					2 620	2 933,6	5 596	9 279,0	8 216	12 212,6
Uppsala	1	0,6	6	4,9	256	812,5	23	48,8	286	866,8
Visby			42	34,6	546	936,8			588	971,4
Vänersborg	6	5,4	24	30,3	404	724,1	238	491,0	672	1 250,8
Västerås	1	2,5	15	45,4	429	1 104,6	18	40,0	463	1 192,5
Växjö	1	0,6	6	2,8	580	871,0	167	327,9	754	1 202,3
Örebro			19	22,9	684	1 996,7	52	138,5	755	2 158,1
Östersund					742	879,2	82	116,0	824	995,2
Summa	23	20,1	703	711,5	15 423	26 603,2	15 340	29 137,4	31 489	56 472,2